Iraultzako bataioak Uharte eta Hoztan

(Revolutionary baptisms in Uharte and Hozta)

Arbelbide, Xipri
3, Port Neuf Ateka. F-64100 Baiona

BIBLID [1136-6834 (2011), 37; 209-225]

Jaso: 2005.11.09
Onartu: 2011.03.04

Frantziako Iraultzak apezak debekatu zituen. 10 bat urtez ez zen elizkizunik nihon izan. Elizak hetsiak ziren. Apezak ihesi Frantziatik kanpo, hemengoak hegoldean. Batzu hemen berean gorde ziren. Bataioak gordeka egin ziren, erregistrorik gabe; 1821an apezpikuak galdetu zuen bataio horien lekukoak ikusi eta erregistroen egitea. Hemen dauzkazue Uharte eta Hoztakoak. Hor ikusten da zein apezek egin zituzten eta zein etxetan.

Giltza-Hitzak: Frantziako Iraultza. Elizak hetsiak. Apezik ez. Bataioak gordezka. Erregistroak.

La Revolución Francesa prohibió el clero. Durante 10 años, aproximadamente, no se celebraron oficios religiosos en ninguna parte. Se cerraron las iglesias. Los curas huyeron de Francia y, los de aquí, marcharon al sur. Algunos se quedaron aquí, escondidos. Los bautizos se realizaban en secreto, sin ningún registro. En 1821, el obispo solicitó testigos de esos bautizos y su registro. Aquí tenéis los realizados en Uharte y en Hozta, así como los curas que los oficiaron y en qué casas.

Palabras Clave: Revolución Francesa. Iglesias cerradas. Ausencia de curas. Bautizos secretos. Registros.

La Révolution Française interdit le clergé. Pendant 10 ans, environ, aucun service religieux n'avait lieu. Les églises étaient fermées. Les prêtres fuyaient la France et les gens du pays partaient vers le sud. Certains sont restés ici, cachés. Les baptêmes avaient lieu en secret, sans aucune inscription. En 1821, l'évêque réclama des témoins de ces baptêmes et leur enregistrement. Nous trouvons ici ceux réalisés à Uharte et Hozta, le nom des prêtres et les maisons où ils ont été célébrés.

Mots-Clés : Révolution Française. Eglises fermées. Absence de curés. Baptêmes secrets. Registres.

Manex Goihenetxek erran zidan behin baino gehiagotan gure herriko historia egiteko monografiak eskas zirela. Horren gatik naiz interesatzen han eta hemen gelditzen diren bataio erregistro zenbaiti. Frantziako Iraultza garaietan, hamar bat urte egon ziren apezik gabe gure herriak: apezak debekatuak ziren. Gehienak Hegoaldera joan ziren, handik noizean behinka agertzen zirela hemen. Zenbait hemen berean gelditu ziren. Batzu ala besteak nonbait gorderik. Nola ari ziren Iraultzaleekin kukulauka apez eta giristino?

Bataiatzen zuten, bainan erregistrorik ez zen. 1821an Baionako apezpikuak apezei eskatu zien bataio horien erregistroak egin zitzaten, lekukoak galdezkatuz, bataio bakoitzarentzat. Horrela jakiten dugu zein apez non zebilen eta non bataiatzen zuen, askotan etxeen izenekin. Erregistro horietarik bi aurkitu berri ditugu. Bat Uharteko herriko etxean, herri horretakoa. Bestea Belokeko beneditarretan, Hoztakoa

1. UHARTEKO BATAIOAK

Uharteko erregistro hasten da lerro hauekin kaligrafia ederrean idatziak.

> Registre des Baptêmes d'après les déclarations faites par les Pères, Mères, Parrains ou marraines des baptisés depuis l'année 1792 jusqu'à celle de 1808 inclusivement.`
>
> Rédigé à Uhart Cize
> dans le courant du premier trimestre 1822.

90 bataio badira. Mendiri bikarioak izenpetuak dira, bainan beste norbaitek idatziak, errient zenbaitek hain segur, kaligrafia ederrean idatziak baitira, Mendiriren idazkia oso arrunta delarik.

Gero «Supplément» deitu gehigarri bat, 91. bataiotik 107.rat. 105.tik harat orrialdeak erditik urratuak dira. Horra zergatik lerro batzu ez diren osoak eta bigarren gehigarriaren titulua ez daiteke osoan irakur. Iduriz Izpuran egin bataioak dira, Imbert apezak izenpetuak.

Bigarren gehigarria (108-119) parte Imbert Donibaneko erretorak izenpetua da.

Hirugaren gehigarria, iduriz Donibanen egina, Jean Duteich, Mendiry, Arnaud Karakotx eta Martinto apezek izenpetua. 120.tik 134 arte.

Orotara 134 bataioa.

Desherritu apezak itzuli zirelarik beren herrietara, ez zitezkeen berehala hasi erregistro egiten. Horren gatik da hau 1808 arte joaten. Gordeka egin bataioek

Vasconia. 37, 2011, 209-225

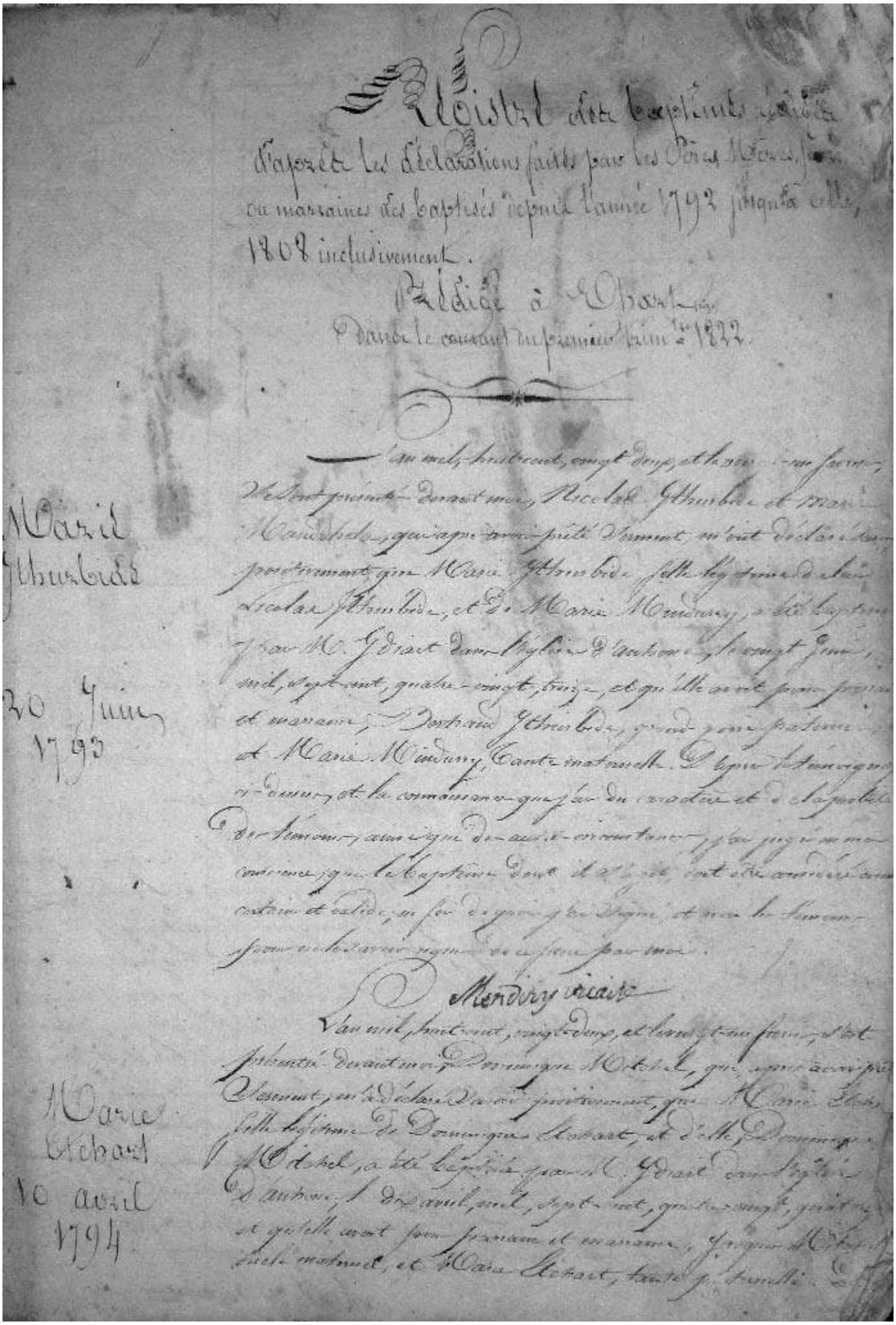
Registre des baptêmes [illegible] d'après les déclarations faites par les Pères, Mères, parrains ou marraines des baptisés depuis l'année 1792 jusqu'à celle 1808 inclusivement.
Rédigé à Uhart
dans le courant du premier trim. 1822.

Marie Ithurbide

20 Juin 1793

L'an mil huit cent vingt deux, et le [illegible] se sont présentés devant moi, Nicolas Ithurbide et Marie Mendiry, qui après avoir prêté serment, m'ont déclaré positivement que Marie Ithurbide, fille légitime de Nicolas Ithurbide, et de Marie Mendiry, a été baptisée par M. Idiart dans l'église d'Anhaux, le vingt juin mil sept cent quatre-vingt-treize, et qu'elle avait pour parrain et marraine, Bertrand Ithurbide, grand-père paternel, et Marie Mendiry, tante maternelle. [illegible]

Mendiry vicaire

Marie Etchart

10 avril 1794

L'an mil huit cent vingt deux, et le [illegible] s'est présentée devant moi, Dominique Michel, qui après avoir prêté serment, m'a déclaré positivement que Marie Etchart, fille légitime de Dominique Etchart, et de [illegible] Michel, a été baptisée par M. Idiart dans l'église d'Anhaux, le dix avril mil sept cent quatre-vingt-quatorze, et qu'elle avait pour parrain et marraine, [illegible] Michel oncle maternel, et Marie Etchart, tante [illegible]

ZENB	URTEA	BATAIATUA	AITA	AMA	APEZA	HERRIA	TOKIA
39	1800.11.28	Iriart Catherine	Jean	Indaburu Mari	Ahatsako erretor	Luzaiden	
40	1801.05.04	Mediategi Mari	baxterta	Mediategi Dominique	Ahatsako erretor	Luzaiden	
93	1795.06.16	Buztingorri Gaxuxa	Pierre	Etxeberri Mari	Ahatsako erretor	Luzaiden	elizan
100	1797.05.14	Goihenetxe Dominique	Bertrand	Ager Florine	Ahatsako erretor	Luzaiden	elizan
7	1796.06.14	Irigarai Jean	Jean	Iriart Graxiana	Ahatsako erretor	Luzaiden	kaperan
12	1796.12.3	Bortheiru Mari	Pierre	Ordoki Jeanna	Ahatsako erretor	Luzaiden	kaperan
18	1797.12.25	Miguelttho Jeanne	Bernard	Jauretxe Graxiana	Ahatsako erretor	Luzaiden	kaperan
20	1798.01.24	Loustau Dorothée	François	Perie Margueritte	Ahatsako erretor		
54	1803.08.05	Gorriategi Mari	Pierre	Minduri Mari	Bereterbide	Uharten	elizan
36	1800.08.21	Piarretegi Jeanne	Jean	Bidegain Jeanne	Beroki	Donaixtin	
99	1800.07.01	Arrozagarai Mari	Jean	Larramendi Mari	Duteich	Uharten	elizan
121	1800.08.19	Bidegarai Jeanne Mari			Duteich Donibaneko		
122	1801.05.03	Latsalde Mari	Mixel Latsalde		Duteich Donibaneko		
123	1801.11.09		Perie Jacques	Ithurralde Marie	Duteich Donibaneko		
120	1800.06.03	Goihenetxe Jeanne			Duteich/Donibaneko		
96	1798.10.12	Oihararat Grazian	basterta	Eihararat Graxiana	Duteix	Donibanen	elizan
97	1800.05.20	Gainekoetxe Catherine	Jean	Karrikaburu Mari	Duteix	Donibanen	elizan
43	1801.10.15	Etxebarne Jacques	Sauveur	Perie Mari	Duteix	Donibanen	elizan
44	1801.11.08	Irigarai Caterine	Pierre	Etxarren Mari	Duteix	Donibanen	elizan
49	1802.07.28	Jauregiberri Pierre	Jean	Loholaberri Jeanne	Duteix	Donibanen	elizan
51	1802.10.11	Etxarren Jean	Arnaud	Irigaray Magdeleine	Duteix	Donibanen	elizan
4	1795.05.24	Pierreteguy Jeronyme	Jean	Bidegain Jeanne	Eiherabide	Donaixtin	
130	1795.05.24	Piarretegi Jeronim	Jean	Bidegain Jeanne	Eiherabide	Donaixtin	
22	1798.04.02	Piarretegi Jean	Jean	Bidegain Jeanne	Eiherabide	Donaixtin	
6	1796.04.15	Apezetxe Jean	Raymond	Argarai Graxiana	española	Luzaiden	kaperan
133	1796.04.15	Apezetxe Jean	Raymond	Argarai Graxiana	española	Luzaiden	kaperan
9	1796.09.23	Idiart Dominique	Jean	Indaburua Mari	española	Luzaiden	kaperan
11	1796.11.19	Etxart Graxiana	Jean	Agothe Graxiana	española	Luzaiden	kaperan
103	1797.12.26	Enuxante Mari	Santso	Bidegain Mari	española	Luzaiden	elizan
104	“1797;07;02”	Etxeberri Jenne	Bernard	Naguilla Jeanne	española	Luzaiden	elizan

ZENB	URTEA	BATAIATUA	AITA	AMA	APEZA	HERRIA	TOKIA
32	1800.02.16	Apezetxe Graxiana	Raymond	Argarai Graxiana	española	Luzaiden	
34	1800.03.08	Ithurralde Jeanne	Martin	Etxeberri Catherine	española	Luzaiden	
35	1800.07.14	Etxoinborda Graxiana	Bernard	Bigne Jeanne	española	Luzaiden	
38	1800.10.02	Jauregiberri Jean	Jan Pierre/Agerria	Apezetxe Jean	española	Luzaiden	
47	1802.06.14	Etxoinborda Graxiana	Bernard	Bigné Jeanne	española	Luzaiden	
98	1800.10.02	Bidart Dominique	Pierre	Kurutxet jean	Hargindegi	Landibarren	Doneztebe eliz
1	1793.06.20	Ithurbide Mari	Nicolas	Minduri Mari	Idiart	Anhauzen	Elizan
2	1794.04.10	Etxart Mari	Domnique	Mitxel Dominique	Idiart	Anhauzen	
37	1800.09.14	Etxeberri Pierre	Bernard(Zihigoihen	Jauregiberri Mari	Idiart	Anhauzen	
50	1802.08.01	Lohitegi Catherine	Pierre	Intxauzpe Magdeleine	Idiart	Anhauzen	
92	1794.05.16	Etxepare Mari	Jean	Karrikaburu Mari	Idiart	Anhauzen	elizan
8	1796.06.16	Goihenetxe Jean	Pierre	Intxauzpe Madeleine	Idiart	Anhauzen	Elizan
13	1797.05.02	Perie Catherine	Jacques	Iturralde Mari	Idiart	Anhauzen	*
14	1797.07.23	Idiart Madeleine	Baptiste	Jeanne Indaburu	Idiart	Anhauzen	Elizan
15	1797.11.01	Nabarlatz Dominique	Jean	Castillon Graxiana	Idiart	Anhauzen	*
16	1797.11.15	Etxart Jeanne	Domnique	Mitxel Dominique	Idiart	Anhauzen	
17	1797.11.19	Goihenetxe Jeanne	Domnique	Mixelena Dominique	Idiart	Anhauzen	*
18	1797.12.27	Migueltho Pierre Bernard	Bernard	Jaureito Gracianne	Ahatseko erretora	Luzaiden	Kaperan
19	1798.01.01	Barrandegi Jean	Jean	Jauregiberri Mari	Idiart	Anhauzen	*
21	1798.03.11	Ithurralde Jeanne	Martin	Mediategi Catherine	Idiart	Anhauzen	
95	1798.10.11	Gañekoetxe Jeronim	Jean	Karrikaburu Mari	Idiart	Anhauzen	elizan
33	1800.02.16	Lohitegi Pierre	Pierre	Intxauzpe Magdeleine	Idiart	Anhauzen	
52	1803.01.05	Irigarai Arnaud	Pierre	Etxarren Mari	Idiart	Anhauzen	elizan
48	1802.06.15	Ithurralde pierre	Ithurralde	Kurutxet Mari	Idiart	Lasan	elizan
94	1795.06.14	Etxart Pierre	Baptiste	Salies Graxiana	Idiart	Lasan	elizan
10	1796.10.25	Etxoinborda Jean	Bernard	Bigné Jeanne	Idiart	Lasan	elizan
53	1803.07.17	Goihenetxe Catherine	Pierre	Intxauzpe Magdeleine	Idiart	Lasan	elizan
126	1795.	Counts Jean	Domi	Kurutxet	Idiart erretor		
117	1802.02.02	Lako Jeanne	etxetiar	Flamenco Mari	Imbert erretor/Don		
119	1802.04.17	Verduzan Antoine	harakina	Catherine	Imbert erretor/Don		

ZENB	URTEA	BATAIATUA	AITA	AMA	APEZA	HERRIA	TOKIA
118	1802.04.18	Bidondo Jean baptiste	Bidondo Guilhaume		Imbert erretor/Don		
112			Mixel Bentta	Harizpurukoa	Imbert erretor/Don		
113			Bidart Bernard		Imbert erretor/Don		
114			Aspar Gaston	Agerrekoa	Imbert erretor/Don		
115			Xen Martin		Imbert erretor/Don		
116			... Jean		Imbert erretor/Don		
3	1795.03.19	Etxepare Jean	Jean	Iriart Mari	Iriart	Anhauzen	Elizan
129	1795.03.19	Etxepare Jean	Jean	Iriart Mari	Iriart	Anhauzen	elizan
31	1800.01...	Thambot	Bernat eiherazain	Kurutxet Mari	Iriart	Anhauzen	
45	1802.04.14	Bidart Margueritte	Bernard	Kurutxet Mari	Martinto	Uharten	elizan
46	1802.05.14	Marchot Mari	Goihenetxe pierre	Martxot Mari	Martinto	Uharten	elizan
55	1804.02.16	Bidart Mari	Bernard	Kurutxet Mari	Martinto	Uharten	elizan
56	1804.04.01	Etxoinborda Jean	Bernard	Bigné Jeanne	Martinto	Uharten	elizan
57	1804.06.01	Etxebarne Jean Pierre	Laurent	Perie Mari	Martinto	Uharten	elizan
58	1804.06.15	Etxeberri Catherine	baxterta	Etxeberri Catherine	Martinto	Uharten	elizan
59	1804.07.05	Ezponda Jean	Dominique	Uhaldegarai mari	Martinto	Uharten	elizan
60	1804.10.02	Jauregiberri Martin	Jean	Loholaberri Jeanne	Martinto	Uharten	elizan
61	1805.03.22	Migelttho Pierre	Bernard	Jaureittho Graxiana	Martinto	Uharten	elizan
62	1805.05.07	Ithurbide Catherine	Nicolas	Minduri Mari	Martinto	Uharten	elizan
63	1805.07.15	Goihenetxe Graxiana	Guilhaume	Xarreta mari	Martinto	Uharten	elizan
64	1805.08.16	Ezpelet Jean	Pierre	Iribarne Jean	Martinto	Uharten	elizan
65	1805.09.17	Bentaberri Jeanne	Bernard	Bidegain Graxiana	Martinto	Uharten	elizan
66	1805.09.18	Gezanburu Mari	Jean	Ezkoz Catherine	Martinto	Uharten	elizan
67	1805.12.15	Perie Jean Baptiste	Jacques	Irigoien Mari	Martinto	Uharten	elizan
68	1805.12.26	Bidande Charles	Pierre	Osthour Mari	Martinto	Uharten	elizan
70	1806.01.19	Etxemendi Mari	M...	Mañet Catherine	Martinto	Uharten	elizan
69	1806.04.07	Jauregiberri Pierre	Jean	Loholaberri Jeanne	Martinto	Uharten	elizan
73	1806.06.27	Perie Jean Felix	Jacques	Irigoien Mari	Martinto	Uharten	elizan
71	1806.08.04	Gorriategi Mari	Pierre	Minduri Mari	Martinto	Uharten	elizan
72	1806.08.12	Etxebarne Gaston	Sauveur	Perie Mari	Martinto	Uharten	elizan

ZENB	URTEA	BATAIATUA	AITA	AMA	APEZA	HERRIA	TOKI
74	1806.10.30	Bentaberri Mari	Bernard	Bartzelona Gaxuxa	Martinto	Uharten	elizan
75	1807.03.15	Ithurralde Martin	Martin	Kurutxet Mari	Martinto	Uharten	elizan
76	1807.04.19	Irigarai Mari	Pierre	Etxart Mari	Martinto	Uharten	elizan
77	1807.04.20	Irigoien Françoise	Krisostome	Xilotegi Mari	Martinto	Uharten	elizan
78	1807.04.30	Ezponda Jean	Dominique	Uhaldegarai Mari	Martinto	Uharten	elizan
79	1807.08.31	Etxeberri Mari	Bertrand	Jauregiberri Catherine	Martinto	Uharten	elizan
80	1807.12.05	Ezpelet Graxiana	Pierre	Iribarne Jeanne	Martinto	Uharten	elizan
81	1808.01.24	Perie Antoine Timote	Jacques	Irigoien Mari	Martinto	Uharten	elizan
82	1808.02.07	Jauregiberri Catherine	Jean	Loholaberri Jeanne	Martinto	Uharten	elizan
83	1808.04.25	Iriart Jean	Jean	Mitxel Mari	Martinto	Uharten	elizan
84	1808.05.20	Loustau Marguerite	baxterta	Loustau Mari	Martinto	Uharten	elizan
85	1808.05.28	Elizetxe Bernard	Dominique	Mitxel Jeanne	Martinto	Uharten	elizan
86	1808.06.16	Ithurralde Dominique	Martin	Kurutxet Mari	Martinto	Uharten	elizan
87	1808.07.30	Etxebarne Mari	Sauveur	Perie Mari	Martinto	Uharten	elizan
88	1808.08.20	Nabarlatz Bernard	baxterta	Nabarlatz Graxiana	Martinto	Uharten	elizan
89	1808.12.25	Goihenetxe Graxiana	Guilhaume	Xareta Mari	Martinto	Uharten	Elizan
90	1808.12.26	Etxemendi Mixel	Michel	Magne Catherine	Martinto	Uharten	elizan
125	1808.10.21		Carakotxe Marie	Graxiana	Martinto		
128	18...05.01			Intzauzpe Magdeleine	Martinto		
124	18...03.18	Lohitegoy Caracotche	Carakotxe martin	Graxiana	Martinto		
101	1797.02.14	Arrozagarai Pierre	Jean	Larramendi Mari	Olherri	Luzaiden	
102	1799.07.03	Arrozagarai Mari	Jean	Larramendi Mari	Olherri	Luzaiden	
91	1793.01.22	Indart Jeanne	Martin	Mainthenu Catherine	Petotegi	Uharten	elizan
5	1795.06.16	Nabarlatz Dominique	Jean	Castillon Graxiana	Petotegi	Uharten	Elizan
131	1795.06.16	Nabarlatz Dominique	Jean	Castillon Graxiana	Petotegi	Uharten	elizan
29			Iriart			Anhauzen	
105	1797.05.17	Loustau Jean Baptiste				Luzaiden	
107	1802...	Zubialde Magdeleine				Luzaiden	elizan
30	...07.01	Iriart Charles		Mari Larragnet		Luzaiden	
106	1797.06.10	Etcharren Jean					

ZENB	URTEA	BATAIATUA	AITA	AMA	APEZA	HERRIA	TOKIA
25	1798.06.29	Ithurbide Bernard					
26	1798.07.01						
27	1798.08.03						
127	179?.07.03						
108	1801.02.08	Combret Graxiana					
109	1801.03.11	Espelet Dominique					
110	1801.03.25	Ezponda Graxiana					
111	1801.03.25	Iribarne Jean					
41	1801.05.04	Thamburu Jean	Bernard	Kurutxet Mari			
42	1801.08.01	Uhalde Mari	baxterta				
23	1800.01						
24	179?.04.16						
28		...... Perie					
134		Irigarai Jean	Jean	Iriart Gracianne			

baigaituzte interesatzen 1802 urtearen ondarrean gelditu gara, hortik harat bataio guziak elizetan eginak eta egoera normalera itzuliak baitzen denetan.

Hona laugarren bataioa, Jeronyme Pierresteguy, 1795an maiatzeko 24an bataiatuaren ageria nola idatzia den.

> L'an mil huit cent vingt deux, et le trois mars, s'est présenté devant moi, Jeanne Bidegain, qui après avoir prêté serment m'a déclaré savoir positivement que Jeronyme Pierreteguy, fille légitime de Jean Pierreteguy et d'elle, Jeanne Bidegain été baptisée par M. Eyherabide à St Just, le vingt quatre mai mil sept cent quatre vingt quinze, et qu'elle avait pour parrain et marraine Jean Bidegain grand père maternel et Jéronyme Bidegain tante maternelle. D'après le témoignage ci-dessus et la connaissance que j'ai du caractère et de la probité du témoin, ainsi que des autres circonstances, j'ai jugé en ma conscience que le baptême dont il s'agit doit être considéré comme certain et valide ; en foi de quoi j'ai signé et non le témoin pour ne le savoir requis de ce faire par moi.

Ageri honi esker badakigu nor zen bataiatua, noizkoa den bataioa, nor diren aita-amak eta aitatxi-amatxiak, zein zen apez bataiatzalea, eta zein herritan bataiatu duen. Zoritxarrez ez dugu beste erregistro batzutan agertzen dena, zein etxetan bataiatua izan den eta zer adinetan.

2

Hona zein diren hor agertzen diren apezak.

Beroki batek Uharteko haur bat bataiatu zuen Donaixtin. Hoztan aipatuko dugu apez hau.

Duteix J. B. (Duteich ere idazten da) Donibanen sortua, Tarbesen apeztua (1754.05), gazteluko apez, 1814an hila, otsaileko 7an[1]. 11 bataio egin ditu denak elizan, nahiz lehena 1898ko uztailekoa zen. Bazterrak lasaituak zitezkeela Donibanen eta eliza ordukotzat idekia erran nahi duke horrek.

Eiherabide Azkaratekoa zen sortzez eta Jutsiko erretora. Amikuze-Oztibarreko bikario nagusitzat hartua zuen Akizeko apezpikuak, Oztibar, Amikuze eta Bidaxune aldea, Akizeko diozesakoak baitziren. Baionako katedraleko erretor izendatua izanen zen Iraultzaren ondotik, kargu horretan hiltzeko 1818an[2].

Hariztoiek ez du erraten bataioak gordeka egin dituenik, bainan Uharteko bi haur bataiatu ditu Donaixtin, Donaixti bere parropian, biak familia berekoak. Familia horrekin harreman bereziak ba ote zituen? Jeronim bi aldiz ekarria da, 4

1. Haristoy, II T; 195 or.
2. Haristoy, II T; 146.or.

eta 130 zenbakietan, biak Mendiry-k izenpetuak, bat erregistro nagusian, bestea bigarren gehigarrian. Bigarrena egin duelarik ahantzia zukeen lehena egina zuela.

Etxeberri bat: Ahatsako erretor emana da hemen, eta badakigu Ahatsako erretora Etxeberri zela. Zortzi Uhartiar bataiatu ditu Luzaideko elizan. Ez zen Luzaiden egon den Domingo Etxeberri Zaro Iturbideko semea; nahiz, biek Luzaiden bataiatu duten. Hiru aldiz emana da «kapera» eta ez eliza. Luzaideko eliza erre zuten soldado Frantsesek 1792an, herriko beste etxe guziak bezala. Kapera bat eraiki zuten behingotz eliza berria egin arte.

Hargindegi batek haur bat bataiatu du Landibarreko Donestebe elizan, 1800an. Haristoyen arabera Muñolosekoa zen, apez zinegilea eta Azkonbegiko Jondoni Xipirine eta Donteztebeko elizetan ari zen Pierre Harispe Bidarraitarra, beste zin egile batekin[3]. Dominique Bidarten aitamak Uhartetik Landibarrera joan ziren beraz beren haurra bataiatzeko. Familia honek ez zekikeen Duteich-ek bataiatzen zuela hor berean Donibaneko elizan.

Imbert Donibaneko erretor berriak egin ditu zortzi bataioa, bainan 1802an eta ofiziali erretor zen. Ez dute beraz interesik Iraultzari doakionaz.

Pierre Iriart Anhauzeko erretora, apez zinegilea zen eta apezgoa utzi zuen (1794.06.25.) Haristoy-en arabera[4]. Gure hau, beste Iriart bat (edo Idiart, biak badira) ote liteke zeren eta 1803ko uztailean egin du bere 24 bataioetarik azkena. Nolaz bataiatuko zuen 1803an, apezgoa utzia bazuen?

Menturaz Lasan bikario zen Pierre Iriart da bataiatzalea hau. Bizkitartean, 20 Anhauzen bataituak dira eta 4 bakarrik Lasan. Lasakoa baldin bazen nolaz egin du erregistroa Anhauzen? Eta bereziki 2 elizetan ari izan da, eta nekez ikusten dugu gordean bizi zen apez bat horrela sistimatikoki elizan bataiatzen denen jakinean. Gainera 1794tik harat apez zin egileak ere debekatuak ziren.

Gainera bere erregistroa bazuen, Iraultza garaietan ezagutzen dugun bakarra: Uhartekoak, behin baino gehiagotan Anhauzeko erregistrora igortzen du bataituaren xehetasunik eman gabe. Hona hamabostgarrena: « Dominique Nabarlatz fils légitime de Jean et de Gracianne Castillon (son baptistaire se trouve dans le registre d'Anhosse) ». Beste batzutan ematen du: « le registre de M Idiart ». Ez dakigu non den Anhauzko erregistro hau.

Martinto batek 1800tik harat Uharten eginek ere ez dute interesik, denak elizan eginak baititu. Iraultza ondotikako lehen erretora da Uharten[5].

3. Haristoy, II. T; 332 or.
4. Harsitoy, II. T; 146 or.
5. Haristoy, II. T; 276 or.

Petotegi-k bi bataio egin ditu Uharteko elizan 1793 eta 1795an. Lehena bi aldiz ekarria da 5 eta 131 zenbaakiekin. Urte horietan elizan aritzeko, zinegilea zitekeen. Haristoyen arabera apezgoa utzia zuen 1794an. Ondoko urtean bataiatu duenaz gain, Haristoyen iturria ez zen ona.

Bestalde 22 haur *Luzaiden* bataituak izan dira: 7 Ahatsako erretorak (Etxeberri deitzen zen), 2 Olherri apezak, (bi anai arreba), beste 10entzat, apeza «española» ekarria da. Luzaideko bataio horietan badira lau 1800koak eta bi 1802koak: egoera ez zitekeen osoki normalisatua Garazi aldean, Luzaidera joan baziren hemen berean apezak bazirelarik.

Ohartzen gara Domingo Etxeberrik Luzaiden bataiatuekin egin erregistroan dauden 11 haurretarik bat baizik ez dela ekarria hemen, Maria Bortheiru (12.): Horrek erakusten du Iraultza garaiko, Uharteko bataio guziak ez direla hemen. Bestalde Etxeberri Luzaiden zelarik (1796-1798) egin ditu 3 bataio Ahatsako erretorak, 5 apez español batek eta bat Olherrik eta horiek ez dira ekarriak Domingo Etxeberriren erregistroan. Bi kasutan bederen, egun beretan beste bataio batzu egin ditu Etxeberriek ere. Nolaz ez ditu ekarri hauek bere erregistroan?

Azken ohar bat: 4 bataioa bi aldiz ekarriak dira, Jean Etxepare (3. eta 129.). Piarreteguy Jeronyma (4. eta 130.), Nabarlatz Dominique (5. eta 131.) eta Raymond Apezetxe (6. eta 106.).

Bi hitzez errateko, ikusten dugu Uharteko aita ama familiakoak bekan joan direla urrun (Donaixti eta Landibarrerat): (3). Gehienetan hurbilago gelditu dira: Luzaiden (22), Anhauzen (22) nahiz apez zinegilea zen. Lasan 3, Donibanen 6, iduriz hemen giroa normaldua zelarik.

3. HOZTAKO BATAIOAK

Erregistro hau hasten da lerro hauekin:

> Registre des enquêtes de l'Eglise de St Pierre, paroisse de Hosta d'après le mandement de Mgr l'Evêque de Bayonne, conformément à l'article XIV, an 1821.

71 bataio dira, horietarik 61 *Orbaiz Rethore (*= erretorea) izenpetzen duen apez batek bilduak eta bere idazteko maneratik ageri da hegoaldekoa dela: « r » hango moldean idazten du, Uhartekoaren gisa apezaz beste norbaitek egina da. Nolaz zen Hoztako erretor hegoaldeko apez hau ez dezakegu erran.

Erregistroaren erdian 8 orrialde sartu ditu *Hiriart*, Orbaizen ondotik izendatu erretorak, lau bataiorekin eta azken bataio baten berri *Daguerre*, 1828an Hoztara izendatuak. Azken orrialdean beste bat, hau ere Hiriart izenpetua.

Hona ageri baten testoa.

> L'an mil sept cent quatre vingt treize et le 24 octobre a été baptisé par feu Mr Beroquy prêtre en cachait chez Chourrout de Hosta Marie Carricaburu fille légitime d'Arnaud Carricaburu et de Catherine Urruty son épouse, maîtres d'Astoquichar de hosta. le parrain a été Jean Urruty grand père marraine marie Bidegain de St Just. déposé par le parrain qui a déclaré ne savoir signer de ce faire requis par moi.

Iriartek xehetasun gehiago ematen du:

> Ce dimanche vingt et unième du moi de Novembre, l'an mil huit cent vingt quatre, Arnauld Aguerre, laboureur âgé de soixante ans, métayer de Chitchoa du lieu de cibitz, et Pierre Coré âgé de vingt huit ans, tisserand, maître d'Ithurbidia, obligés par serment de dire vérité, séparément interrogés, ont déclaré à moi prêtre soussigné, qu'Arnauld Churruta, fils légitime de Jean Churruta et de la feue Marie Aldabé, laboureurs, maîtres et maîtresse d'Irbarneborda de cette paroisse, fût baptisé par feu M. Salaberry, desservant de cette commune, qu'il accomplira vingt ans vers la fin du mois prochain, que l'un étant parrain et l'autre son compagnon, ils furent témoins oculaires du baptême du sus dit Arnauld. D'après le témoignage ci dessus, et la connaissance que j'ai du caractère et de la probité des témoins, ainsi que des autres circonstances, je juge dans ma conscience que le baptême dont il s'agit doit être considéré comme certain et valide, en foi de quoi, le dernier témoin a signé avec moi, et on l'autre pour ne savoir le faire.

Ageri hontan ikusten dugu nola egiten zuten. Lekukoak bederazka galdestatzen, zin egin ondoan. Biek ematen digute bataioa egin duen apezaren izena bainan Orbaizek jakin arazten digu bestalde zein etxetan egina izan den bataio hori. Ez da haurraren adinik aipu. Aita-amak bai eta aitatxi-amatxiak zein etxetakoak diren eta zer ofizio duten emana da.

14 apez agertzen dira hemen:

Ametzaga-k bataio bat egin du Izura Bidagainberrian. Ez dakigu nor zen apez hau.

Arginzotek bat. Hau ere ez dakigu nor den.

Berokik 32. Ibar-Hoztako bikario zen Iraultza hasi zelarik. Xurruta etxean egin ditu 21 bataio, 6 Aroztegian, bat Nekolan eta beste laurentzat non zen ez da errana. 24 aldiz idatzia da « prêtre en cachait », gordeka ari zela erakusten baitu horrek garbiki.

Bidarten izenik ez da, bainan bataio bat egin baitu Ostankoako erretorak, hau zen erretor herri horretan. Ostankoan egin zen bataio hori, herri horretan bizi zirelakotz.

Bordak 17, Ibar-Hoztako erretor zen eta Iraultza ondoan Orbaizek Borde deitzen du, (salbu aldi bat: Borda) izena frantsestuz. Imigratuaren konplexua? Dona-

paleura izendatua izan zen Iraultza ondoan. Hoztako erretor izendatua izan zen 1800an. Beraz honen bataioak ez dira gordezka eginikakoak.

Casenavek 2. Mendibeko erretorra zen erregistroaren arabera, bainan nahiz Hozta aipatzean gauza bera erraten duen Hariztoyek[6] Mendibe aipatzean, Jean Gamarteguy ematen du horgo erretor[7]. Mendiben ala Hoztan egin zituen bi bataio horiek ez zaiku errana, bainan nola bi haurretarik bat Xurrutakoa zen, iduritzen zaiku Hoztara jin zela zeren eta etxe horretan eginak izan dira beste 21 bataio. Xurrutek ez zuen Mendibera joateko arrazoinik, bere etxean egiten baziren bataioak. Bainan deus ez da segurrik zeren eta Xurrut etxean egina bezala ekarri lehen bataioa 1793koa da, urriko 24an.

Erramun Etxebertz Dona Paleuko erretorak[8] bat. Iholdin sortua 1744an, bazuen 13-14 urte Donapaleuko erretor zela Iraultza hasi zelarik. Haristoyek dio, hain segur zin egin zuela eta Iraultza ondoan, damuturik Donapaleura itzuli zela. Ondoko urtean Larzabalen zen Bordarekin trukaturik parropia. Zin egin zuen ala ez, ez dezakegu erran Hoztako bataiotik, ez baitugu bataioaren urterik, ez tokirik.

Hiriart edo d'Iriart edo Iriart-ek 5 bataio egin ditu: bat Suhuskuneko elizan, 1793ko. Elizan egin duenaz gain, oraino egin zitekeen herri honetan, bainan Hoztakoak lekuak hustuak zituen jadanik, familia bat Suhuskunera joaten denaz geroz. Beste lauentzat ez da errana non egin dituen, bainan aintzineko urtekoak dira eta beraz eliza zenbaitetan egin dituzke. Apez hau Irisartarra zen[9]. Erregistroak Suhuskunekoa dela dio bainan 1792an Saubat Mendiboure zen erretora. Iraultza ondotik da Iriart horrara izendatua izan eta erregistro hau Iraultza ondoan egina da.

Irolle edo segurrago *Irola* batek 8 bataio egin ditu: Ahatsa Agerrean bat, lau Sarrasketa Baratxartean eta bat Hoztako elizan, 1797ko uztailean: harritzeko liteke. Beste bientzat ez da emana non eginak izan diren.

Jaurixuri edo *Ondikola*-k bataio bat egin baitu Xurrutan, Hariztoiek aipatzen duen Irulegiko Ondicolle ditake, zeren eta, beti Haristoyen arabera, Orreagan bataiatzen zuen, Luzaiden ari zen Domingo Etxeberri, Baionako bikario nagusiaren baimenarekin[10]. Bataio hau ez duke Orreagan egin bainan Luzaiden, Luzaiden baitzen orduan erregistroaren arabera.

Laurendi Lartirigoinek Buzunaritz Baratxartean egin du bataio bat. Erregistroak erraten du Iholdikoa zela. Haristoyek Aintzileko bikario ekartzen du[11]. Haur

6. Haristoy, II. T. 335.
7. Haristoy, II. T. 265 or.
8. Haristoy, II.T. 361-362 or.
9. Haristoy, II. T. 334 or.
10. Haristoy, II.T. 432 or.
11. Haristoy, II T. 286 eta 291 or.

hau Eiheralarren sortua zen eta bi urtetan bataiatua izan dela errana zaiku. Bi urte egon dira beraz apez bat non aurki zezaketen jakin gabe. Beste askotan egoera bera ezagutu dute.

Salaberri batek 5 bataio egin zituen 1803tik harat, bainan hau apezpikuak izendatua zen herri horretara 1803an eta egora normalizatua zen ordukotz.

Azkenik aipatu behar ditugu hegoaldko bi apez. *Ithurri* Aurrietako erretora eta *Miguel* Luzaideko erretora. Bost bataio egin dituzte. Harri ninteke Hoztara etorri balire. Segurrago, Hoztako familia horiek dira joan Luzaide eta Aurrietara, Etxeberri Zaroar apezak egin Luzaideko erregistro batetan ekarriak diren beste 221 haiek bezala. 45. bataioko Graxiana Ager-en gaziata eta gazama, biak Aurrietakoak dira. Zein da Aurrieta herri hori? Arrieta? Jaurrieta?

Haristoyek baitio apez horiek « prêtres catholiques fugitifs »[12] deitzen diztuztela Hoztako erregistroek ez dugu horrelakorik ikusi. Ez eta Bassart Uhartehiriko erretora, Cinco, Bonart eta Eiherabiden izenik. Eta ez zaiku iduri beste erregistrorik izan ditekeenik. Hoztarren edo apez zenbaiten erran merranetarik atera du hori Hariztoiek.

Sei etxetan egin dira bataio horiek: 21 Xurrutan, 5 Aroztegian, eta bat Nekolan Hoztari doakionaz. 6 Buzunaritz-Baratzartean eta bedera Ahatsa Agerrean eta Izura Bidagainberrian.

Bi erregistroen artean, gordeka ari iza diren dotzena bat apezen izenak baditugu (Hoztan: Ametzaga, Argintzot, Beroki, Cazenave, Irola eta Lartirigoien. Uharten: Duteix, Eiherabide, Etxeberri, Hargindegi, Olherri, Idiart (ala Iriart) eta Petotegi. Zin egileak aldiz, iduriz bederen: Petotegi, Hargindegi eta Idiart.

Uharteko haurretan gutienez 71 herritik kanpo joan dira beren haurra bataiatzeko. Hoztan aldiz 13 nonbait han, kondutan hartuz ez dakigula beti non egin diren bataioak.

12. Haristoy, II T. 335 or.

ZEN	URTEA	BATAIATUA	AITA	AMA	ETXEA	APEZA	NON
42	1801/	Jean	ezezaguna	Hiriburu Jeanne	Jatsu Mendikoa	Ametzaga	Izura
53	1794...	Etxekolatz Mari	Jean	Olhaberri Añes	Haltzaran	Arginzot	
28	1798.11.25	Eiherabide Mari	Pierre	Zabalet Jeanne	Aranberri	Beroki	Xurrut
27	1799.03..01	Carricaburu Mari	Arnaud	Urruti Catherine	Astokixar	Beroki	Xurrut
74	1793....	Berhan Graxiana	Arnaud	Zabalet Mari	Berhan	Beroki	Xurrut
72	1798.02.03	Berhuet Jeanne	Jean	Urruti Jeanne Mari	Berruet	Beroki	Xurrut
58	1800.09	Gillemon Jean	Martin	Haltzaran mari	Bidart	Beroki	Xurrut
24	1798.08.03	Xurrut Mari	Guilhaume	Ekhialde Catherine	Elizabelar	Beroki	Aroztegi/Hozta
46	1799.08.24	Xurrut Catherine	Guilhaume	Ekialde Catherine	Elizabelar	Beroki	Xurrut
14	1800......	Arhantzet Arnaud	Pierre	Intxauzpe Catherine	Etxeberri	Beroki	Xurrut
65	1798.10.17	Aroztegi Graxiana	Sebastien	Xurrut Jeanne	Etxebertz	Beroki	Xurrut
66	1800.02	Aroztegi Mari	Sebastien	Xurrut Jeanne	Etxeberz	Beroki	Xurrut
50	1801.03.04	Etxekolatz Arnaud	Jean	Olhaberri Añes	Haltzaran	Beroki	Xurrut
35	1799.07.15	Etxelet Pierre	Jean	Zabalet mari	Haranegi	Beroki	Xurrut
19	1797.05.22	Rekidor Dominique	Jean	Haltzaran Martina	Hargindegi	Beroki	Xurrut
48	1798.04.25	Arzubi Raymond	Jean	Munhulux Graxiana	Ipar	Beroki	Xurrut
49	1820(?).20.01	Arzubi Arnaud	Jean	Munhulux Graxiana	Ipar	Beroki	Xurrut
78	1801.03.24	Urruspil Jeanne	Bertrand	Elgart Mari	Iturraldia	Beroki	
11	1797.07.18	Urruspil Jeanne	Bertrand	Ipar Mari	Munhulux/etxetiar	Beroki	arroztegi
32	1797.05.10	Necol Raymond	Bertrand	Lekunberri Catherine	Necol	Beroki	Aroztegi.Hozta
55	1799.11...	Minaberrigarai Mari	Saubat	Urruti Margueritte	Olhaberri	Beroki	Xurrut
56	1801.10...	Minaberrigarai Saubat	Saubat	Urruti Margueritte	Olhaberri	Beroki	Xurrut
17	1797.04.11	Jauri Bernard	Bertrand	Eiherabide Graciane	Aintziburu	Beroki	Aroztegi
2	1793.10.24	Carricaburu Mari	Arnaud	Urruti Catherine	Astokixar	Beroki	Xurrut
3	1796.02.01	Carricaburu Jean	Arnaud	Urruti Catherine	Astokixar	Beroki	Xurrut
37	1799.08.15	Urrutigoiti Mari	Jean	Bidegain Mari	Bidegain	Beroki	Xurrut
5	1801.10.28	Haran Jean	Jean Astokixar	Haran Mari	Haran	Beroki	Xurrut
36	1799.07.20	Eiherabide Mari	Pierre	Zabalet Jeanne	Haranberri	Beroki	Xurrut
10	1793.10.14	Urruspil Elixabet	Bertrand	Ipar Mari	Munhulux/etxetiar	Beroki	Aroztegi
31	1800.09...	Necol Mari	Bertrand	Lekunberri Catherine	Necol	Beroki	Nekol.Hozta

ZEN	URTEA	BATAIATUA	AITA	AMA	ETXEA	APEZA	NON
6	1792.09.25	Martiren Mari	Jean	Aguer Mari	Poxulu/etxetiar	Beroki bikario	
12	1792.05	Lartigue Jeanne	Jean	Xurrut Terexa	Tafernaberri	Beroki bikario	
61	1802…	Gillemon Agnès	Martin	Haltzaran Mari	Bidart	Borda	
51	1804.05.01	Iphar Jeanne	Arnaud	Urruti Mari	Elgart	Borda	Ibar/Hozta
77	1803.03.25	Antxol Christoffe	Arnaud	Luro Mari	Antxol	Borda erretor	
38	1804./	Urrutigoiti mari	Jean	Bidegain Mari	Bidegain	Borde	Hozta
57	1805.05…	Minaberrigarai Arnaud	Saubat	Urruti Margueritte	Olhaberri	Borde	Ibar.Hozta
29	1801.12.08	Zabalet Pierre	Arnaud	Luro Mari	Antxol	Borde erretor	Ibar-Hozta
73	1803.08…	Berhuet Mari	Jean	Urruti janamari	Berhuet	Borde erretor	Donapaleu
67	1802.10…	Aroztegi Esteben	Sebastien	Xurrut Jeanne	Etxebertz	Borde erretor	Ibar-Hozta
69	1803.08…	Larraburu Arnaud	Arnaud	Ofizialdegi Mari	Hozta	Borde erretor	Donapaleu
34	1802.11.11	Irigarai Graxiana	Arnaud	Urruti Jeanne	Intxauzeta/Hozta	Borde erretor	Ibar/Hozta
25	1800.07.16	Luro Jeanne	Jean	Artzalarrondo Mari	Luro	Borde erretor	Ibar/Hozta
26	1802.02.09	Luro Mari	Jean	Artzalarrondo Mari	Luro	Borde erretor	Hoztako elizan
33	1804.03.30	Necol Jean	Bertrand	Lekunberri Catherine	Necol	Borde erretor	Hoztako elizan
59	1802.01…	Jauri Pïerre	Bertrand	Eiherabide Graxiana	Aintziburu	Borde/elizan	Ibar/Hozta
47	1882(?)11.10	Xurrut Terexa	Guilhaume	Ekialde Catherine	Elizabelar	Borde/erretor	Ibar/Hozta
54	1802..	Olhaberri Añes	Arnaud	Arhantzet Mari	Gainekoetxeberri	Borde/erretor	
52	1801.07.12	Arhantzet Jeanne	Mixel	Jeanne Zubiatebehere	Zubiatebehere	Borde/erretor	Ibat/Hozta
16	1793.11.01	Eiherabide Graxiana	Pierre	Zabalet Jeanne	Haranberri	Casenave/Mendit	Hoztako elizan
15	1793.08.15	Xurrut Dominique	François	Irolle Catherine	Xurrut	Casenave/Mendit	Hoztako elizan
21	17…02…	Haltzaran Catherine	Arnaud	Bizkai Dominique	Donapaleun orduan	Etxevers	
44	1813.5.9 née	Jauri Mari	Mixel	Kattalin Ondikozahar	Ondikozahar	Hiriart/erretor	Suhuskun/elizan
1	1792.05	Uhalde gratianne	Guilaume	Etxeberrigarai Ana	Uhalde	Idiart erretor	Hozta
8	1792.07.18	Urruspil Mixel	Bertrand	Ipar Mari	Buraldekoborda/etx	Iriart erretor	Hozta
9	1792.	Burhalde mari	Jean	Artzalarrondo Jeanne	Burhalde	Iriart erretor	
4	1792.06	Iriart Mari	Guilhaume	Mendizket Mari	Iriart	Iriart erretor	
60	1797…	Minaberrigarai Mari	Jean	Urruty Jeanne	Amizto	Irolle	Baratxart Sarask
76	1796.06.30	Intxauzpe Mari	Arnaud	Astoki Catherine	Astoki	Irolle	
23	1797.08…	Berhan Jacques	Arnaud	Zabalet Mari	Berhan	Irolle	Baratxart/Saras

ZEN	URTEA	BATAIATUA	AITA	AMA	ETXEA	APEZA	NON
18	1794.04.04	Rekidor Mari	Jean	Haltzaran Martina	Hozta	Irolle	Baratxart Sarrask
71	1795….....	Larralde Jeanne	Bernard	Errazarret Jeannette	Ibarla	Irolle	Baratziart/Saras
22	1797.07.20	Coré Pierre	Joseph	Jauregiberri Jeanne	Iturbidea	Irolle	Baratxart.Sarras
30	1794.05.15	Necol Jeanne	Bertrand	Lekunberri Catherine	Necol	Irolle	Ahatsa Agerria
7	1794.03	Martiren Mari	Jean	Aguer Mari	Poxulu/etxetiar	Irolle	Baratxart
75	1794.02...	Xurrut Gillome	Etienne	Jauregiberri Mari	Jauregi	Irolle apeza	
45	1885(?).05.03	Ager Graxiana	Pierre	Zabala Catherine	Hozta	Ithurri Frantzizko	Aurrieta
39	1802.08.03	Ager Mari	Pierre	Zabala Catherine	Hozta	Ithurry Frantzizko	Aurrieta/erretor
13	1794.01	Xurrut Pierre	François	Irolle Catherine	Xurrut	Jaurixuri/ondikola	Luzaide
43	1797/2urtetan	Arhantzet Pierre	Jean (Hozta)	Teta Mari/Aintzile		Lartirigoin/Iholdi	Baratziart/Buzun
63	1802.06.14	Zapato Arnaud	Jean	Berhan, Jeanne	Hozta	Miguel erretor	Luzaide
64	1803.10.04	Zapato Graxiana	Jean	Berhan, Jeanne	Hozta	Miguel erretor	Luzaide
20	1795.05...	Haltzaran Mari	Arnaud	Bizkai Dominique	Ostankoan orduan	Ostankoako erretor	
62	1804...	Urrutigoiti Mari	Jean	Bidegain Mari	Bidegain	Salaberri	desservant Hozta
68	1808.03.19	Larraburu janette	Arnaud	Ager Mari Ofizialdegi	Etxeberz	Salaberri	desservant Hozta
70	1806.05.15	Larraburu Mari	Arnaud/errient	Mari Ofizialdegi	Hozta	Salaberri	desservant Hozta
41		Idiart Mari	Arnauld	Mari Artzalarrondo	Idiartia	Salaberri	desserv.Hozta
40	1804/	Xurruta Arnaud	Jean	Aldabe Mari	Iribarneborda	Salaberri	desservant